zich *nooit* met de zorg voor het stoffelijke hadden ingelaten.

Toen heeft men een anderen weg ingeslagen. De gemeenteleden hebben, *niet als kerk*, maar als *eene gewone vereeniging*, het bestuur van het kerkegoed opgedragen *aan een bestuur*. Dat bestuur handelt nu met het kerkegoed juist evenzóó, als het bestuur van eene vereeniging met de goederen dier vereeniging handelt, ofschoon de gemeente hare statuten niet door den Koning heeft doen goedkeuren, zoodat zij in zóóverre weer *als kerk* schijnt op te treden.

Intusschen valt het niet te ontkennen, dat deze toestand zeer verward en onveilig is.

Vooreerst doet elke gemeente wat haar goeddunkt. Zij kan bepalingen maken, waardoor aan den Kerkeraad, dus aan het geestelijk bestuur der gemeente, alle invloed wordt ontnomen. Zij kan b. v. dat bestuur opdragen aan Joden of Roomschen, die niet onder de kerkelijke censuur vallen. Zoodra een gemeente in haren Kerkeraad Gereformeerd blijkt te zijn, kunnen de leden der gemeente bij meerderheid van stemmen zoodanige bepalingen maken, dat die Kerkeraad feitelijk het gebruik verliest. Hetzelfde kan plaats hebben, als de gemeenteleden een modernen Kerkeraad wenschen te bemoeilijken. Dat tegenwoordig dit niet gevoeld wordt komt alleen hierdoor, dat de Overheid, partij kiezende tegen de Gereformeerden, in strijd met de eenvoudigste rechtsbeginselen het *feitelijk bezit* weigert te eerbiedigen, en de schenders van dat bezit openlijk of oogluikend bijstaat.

Een ander groot bezwaar is, dat de statuten niet behoeven te worden *openbaar* gemaakt, en elk oogenblik kunnen worden gewijzigd zonder dat het publiek dat behoeft te vernemen. Indien de Kerkvoogden eens geldleeningen van aanzienlijk bedrag moesten sluiten, zouden zij ondervinden dat geen voorzichtig man hun crediet zou geven, of het moest zijn een persoonlijk crediet. Want de geldschieters kunnen niet weten, aan welke bepalingen de gemeente *gebonden* is.

Er zijn nog tal van andere bezwaren. Doch het aangevoerde is voldoende om te doen gevoelen, 1°. dat het beheer van het kerkegoed thans in handen is, niet van de kerk als georganiseerd lichaam, maar van de gemeenteleden als gewone vereeniging; 2°. dat de Kerkeraad evenmin als de Overheid op die goederen eenige macht kan doen gelden; 3°. dat deze toestand vele bezwaren oplevert, die alle zouden kunnen worden voorkomen, indien:

a. na 1866 de gemeenteleden zich als vereeniging bij de regeering hadden laten erkennen;

b. in hunne statuten gezorgd hadden, dat er een behoorlijke band ontstond tusschen de Kerkvoogdij en den Kerkeraad.

Over deze laatste punten nog een woord tot opheldering.

Indien in 1866 de gemeenten, zoodra zij hare statuten gemaakt hadden, die ter goedkeuring aan de Regeering hadden opgezonden, en daarin duidelijk gezegd hadden, wie voortaan als stemhebbende leden der gemeenten waren te beschouwen, en hoe de statuten konden worden veranderd, dan zou haar rechtstoestand thans volkomen veilig en klaar zijn. Maar de gemeenten konden dat destijds niet doen, omdat zij onder het synodaal verband stonden, terwijl hare zelfstandigheid werd betwijfeld. Zoolang b. v. niet vaststond, dat alleen de belijders der Gereformeerde leer tot de Gereformeerde Kerk behooren, kon men niet in de statuten schrijven, dat de Kerken alleen beschikbaar waren voor een Gereformeerden Kerkeraad. 't Zou tenminste de vraag geweest zijn, of synodale invloeden de Regeering niet tot afkeuring der statuten zouden hebben bewogen.

De Christelijke Gereformeerden hebben dan ook zeer wel gevoeld, dat Kerkeraad en Kerkvoogdij niet met elkaar in botsing mogen komen, en daarom zorg gedragen, dat hunne Kerkvoogden niet geheel onafhankelijk tegenover hunne Kerkeraden konden komen te staan. Maar daartoe moesten zij de toevlucht nemen tot hunne Kerkeraden, en alzoo dezen direct of indirect met de zorg over het kerkegoed belasten.

Ik zal niet zeggen, dat dit niet mag. Ik kan dat niet beoordeelen. Maar zeker is het, dat ook een andere weg mogelijk is; n.l. deze, dat de leden der Kerk statuten maken, waarin zij bepalen: 1°. dat alleen diegenen leden zijn die *de Kerkeraad* als zoodanig erkent; 2°. dat die leden zelven voor het bestuur van het kerkegoed zorgen.

Op die wijze blijft de Kerkeraad *geheel buiten het beheer*, en kan toch het beheer, de Kerkvoogdij, nooit iets *tegen het gezag van den Kerkeraad* ondernemen. Als de Kerkvoogdij dit mocht beproeven, zou zij eenvoudig door den Kerkeraad onder censuur worden geplaatst [1]), waardoor haar bevoegdheid vervallen zou.

Door de kerkelijke goederen te brengen onder het onmiddellijk beheer der gemeenteleden, — n.l. van hen die *door den Kerkeraad als zoodanig erkend zijn* — bereikt men ook dit voordeel, dat voortaan de kerkelijke goederen geheel naar de regelen van het gewone recht worden beheerd. Of er later een wetgever optreedt, die opnieuw de vrijheid der Kerken aan banden tracht te leggen, of die in den rechtstitel der goederen verandering poogt te brengen, is dan voor die vrije Kerken onverschillig. Want haar eigendomsrecht staat onder de regelen van het recht van alle overige, zoo talrijke zedelijke lichamen, en die rechten kan eene partij niet wijzigen, zonder dat *ook hare eigen belangen* daarmee gemoeid worden.

Ik kom nu tot de Kerkelijke Kassen.

De Kerkelijke Kas beoogt niets anders, dan wat in het voorgaande is bedoeld. Al bestaat er eene Kerkelijke Kas, toch treedt de gemeente op als Kerk; maar de Kerk heeft niet als zoodanig *beheer van goed*. Zij had dat nimmer en hield zich altijd gaarne daarbuiten. Die Kerk treedt op tegenover elk en een ieder wanneer haar plicht dat meebrengt, en vraagt daarom nooit aan de Overheid erkenning; want zij is *vóór* alle Overheid, en mag daarom ook *tegenover haar* optreden.

Maar *de leden dier Kerk* brengen goed bijeen tot onderhoud van leeraren en eeredienst. Het beheer van dat goed blijft in hunne handen. Dat is uitnemend, mits maar gezorgd wordt, dat die leden, *zoodra zij het geestelijk gezag van den Kerkeraad miskennen*, onschadelijk kunnen worden gemaakt.

Leest men nu de statuten der Kerkelijke Kas, *in verband met de daaruit voortgevloeide huishoudelijke reglementen*, die voor de leden even verbindend zijn als de statuten zelf, dan zal men ontwaren, dat die reglementen geheel op bovenstaande beginselen zijn geschoeid.

Met het optreden der Kerk als geestelijke instelling heeft de Kerkelijke Kas niets hoegenaamd te maken. Voor de Kerk treedt alleen en uitsluitend de Kerkeraad op. Wil de Overheid naar dezen niet luisteren, dan is dit haar zaak; maar zij kan de Kerk niet beletten haar plicht te doen.

Heeft de Kerk behoefte om niet als geestelijk wezen, maar als goederen-bezitster op te treden, dan vormen hare leden eene vereeniging door de Overheid erkend; maar die leden en hun bestuur kunnen volgens die reglementen zelf *niet langer als zoodanig bestaan*, dan de Kerkeraad wil. De rechter heeft daarbij niet te oordeelen over de beslissingen van de Kerk, maar alleen te vragen: staat het lid *op het boek*, daartoe door de statuten zelf aangewezen; een boek, *dat in handen is van den Kerkeraad*. Tegen dat *uitwendig waarneembaar feit* is natuurlijk niets in te brengen.

Ik durf daarom gerust beweren, dat, zelfs nadat onze Gereformeerde Kerken ook door de Overheid als de oude Gereformeerde Kerk zullen zijn erkend, zulk eene inrichting van het bestuur *van het kerkelijk goed* mij zeer wenschelijk voorkomt; althans oneindig beter, dan het bestuur, zooals dit thans in onze Kerken door Kerkvoogden wordt uitgeoefend.

Slechts ééne nieuwigheid is ingevoerd, die, *hoewel volkomen onschuldig*, later weer kan verdwijnen.

Er zijn n.l. goederen, die door het geestelijk lichaam zelf, te weten door de diaconie, dienen te worden beheerd. Ten aanzien van dat beheer moeten de diaconieën geheel vrij blijven.

Evenwel kunnen, zoolang de Gereformeerde Kerken niet door de Overheid erkend worden, de diaconieën niet meer zelfstandig in rechten optreden. Daarom stellen zij nu een gemachtigde aan, die voor haar optreedt, natuurlijk zonder in rechten haar lastgever te kunnen noemen, zoolang althans de rechter het wettig bestaan van dien lastgever niet erkent. Die *gemachtigde* nu is het Bestuur der Kerkelijke Kas. Dit bestuur *vervangt* niet de diaconie, zelfs niet in haar beheer; het geeft geen cent uit voor haar, en heeft *niets hoegenaamd* over haar te zeggen; maar de diaconie *gebruikt het bestuur* om voor haar te teekenen, in rechten op te treden enz.

Hierin zou nu wel iets gevaarlijks kunnen liggen; want als ik iemand voor mij laat optreden, doch ik kan niet zelf in rechten optreden teneinde dien lasthebber te dwingen zijn last goed te volbrengen, dan ben ik ten slotte toch van dien lasthebber afhankelijk.

Maar dit gevaar verdwijnt geheel, wanneer ik dien lasthebber telkens *in het niet kan doen verdwijnen*, en mijne vrienden in staat kan stellen een beteren waarnemer van mijne belangen te benoemen.

Daartoe nu stellen de statuten der Kerkelijke Kas den Kerkeraad te allen tijde in staat. Gesteld dat de bestuurders der Kerkelijke Kas eens afkeurden, dat de diaconie geld uitgaf voor krankzinnigen, en nu weigerden haar het geld af te geven dat zij te haren behoeve hadden ontvangen. Dan zou de diaconie eener doleerende kerk hen daartoe in rechten niet kunnen dwingen omdat zij niet in rechten kan optreden. Maar de Kerkeraad dier gemeente zou niets anders te doen hebben, dan zulke ontrouwe beheerders en weerstrevers van hun geestelijk gezag *onder censuur* te plaatsen; dan was de zaak terstond uit, want dan zouden zij in het lidmatenboek, dat in het bezit is des Kerkeraads, genoteerd staan als gecensureerd, en zoo volgens hunne eigen statuten onmiddellijk, zelfs zonder als leden te worden afgesneden, het recht om te beheeren verliezen. Nog meer; gesteld eens, dat *alle* bestuursleden zich aan eene zoo verregaande terzijdestelling van de *uitdrukkelijke* bepalingen hunner statuten schuldig maakten — een bijkans ondenkbaar geval —, en dus allen tegelijk onder censuur zouden worden geplaatst, dan zou er nog geen gevaar zijn, *omdat elk gemeentelid in zulk een geval gerechtigd is*, de leden saâm te roepen tot aanstelling van een nieuw bestuur, tegenover hetwelk het oude, nu vervallen bestuur dan *volkomen* machteloos en rechteloos zou zijn.

Er is dus m. i. in de optreding der Kerkelijke Kassen als beheerders van kerkegoed even weinig gevaar, als in het optreden van kerkelijke commissies, benoemd door de Kerkeraden, zooals in sommige Christelijke-Gereformeerde Kerken geschiedt, en ik geloof dat, zoo de Christelijke Gereformeerden goedvonden hun kerkelijk beheer ook thans nog op dezelfde leest te schoeien, als de vrijgemaakte Gereformeerde Kerken hebben gedaan, hunne rechtspositie dezelfde zou blijven, en hunne kerkelijke zelfstandigheid daardoor in geenen deele zou verminderen. Alleen zou datgene wat tot dusver op naam der Kerk verworven en geboekt is op dien naam moeten blijven, al werd *het beheer* daarover voortaan opgedragen aan het door henzelven benoemde bestuur eener Kerkelijke Kas.

Hetzelfde geldt van alle kerken, die zich aan het Synodaal bestuur onttrekken, onverschillig of de Regeering ze alsdan al of niet als zelfstandige Kerken verkiest te erkennen.

A. F. DE SAVORNIN LOHMAN.

Amsterdam, 16 Januari 1888.

[1]) Dat zoo iets enkel om redenen van geestelijken aard mag geschieden, spreekt vanzelf. Immers heeft een Kerkeraad enkel met geestelijke belangen te doen. Uit formeel rechtelijk oogpunt is dit onverschillig. De rechter heeft de *motieven* van den Kerkeraad nooit te onderzoeken.

Uit de Pers.

In de *N. Prov. Gron. Cour.* wordt het *publiek* behandelen van huislijke aangelegenheden ter sprake gebracht. Met name de publieke behandeling van de huislijke aangelegenheden der staatkundige partijen.

Uit dit betoog is het onderstaande waard ook voor de kerkelijke aangelegenheden overwogen te worden.

De antirevolutionairen, die hunne vergaderingen niet houden in het openbaar, maar hunne beginselen evenmin schrijven onder stoelen en banken, volgen dus naar onze meening den juisten weg. Zoo ook juichen wij het besluit toe van het bestuur der te Groningen gevestigde antirevolutionaire kiesvereeniging »Nederland en Oranje", die het ontwerp van een nieuw reglement heeft publiek gemaakt reeds voordat het is onderworpen aan de goedkeuring der leden. Deze en de nieuwe kiezers die er over denken zich bij hen te voegen, hebben nu den tijd om daarover een oordeel te vellen.

Daarentegen handelen zij, die hunne kiesvergaderingen in het openbaar houden, o. i. zeer dwaas. Immers, dan geven zij en omnoodig prijs hunne vrijheid van overleg, en aanleiding tot verkeerde oordeelvellingen. De niet tot de vereeniging behoorende tegenstanders behoeven geen critiek te oefenen over en hun voordeel te doen met al hetgeen besproken wordt. En allerminst is het wenschelijk, dat aan het groote publiek ter oore kome, waarom een zeker getal kiezers wel den een en niet den anderen, al behooren beiden tot hunne geestverwanten, tot candidaat hebben gekozen. Zij willen niet vervallen in de fout der liberalen, die in 't openbaar op eene dikwijls zeer ongepaste wijze de meer of minder loffelijke eigenschappen van personen bespreken en hunne eigene zoogenaamde vrienden niet zelden voorgoed onmogelijk maken. En, ofschoon wij nu niet zouden vreezen dat in het niet tweedrachtig gezelschap van de anti-revolutionaire kiesvereeniging een dergelijk onverkwikkelijk schouwspel ten tooneele zou worden gevoerd, zoo is het toch zeker, dat in den regel het spreken over personen, onvermijdelijk bij het stellen van candidaturen, tot de meest teedere zaken behoort. Aangenomen al, dat alle personen, die worden genoemd, even achtenswaardig en oprechte voorstanders uwer beginselen zijn, het kan wezen, dat gij de candidatuur ongeschikt oordeelt van A. omdat hij niet populair, van B. omdat hij een slecht redenaar, van C. omdat hij met weinig verstand bedeeld is. Gij kunt die meening gerust uiten in een besloten gezelschap, maar zoudt gij het ook willen doen in eene openbare vergadering? Zeker niet, omdat dit voor die personen, wordt er ook geen kwaad van hen gezegd, minder aangenaam is. En zoo zal allicht eene candidatuur ingang vinden, die bij vrije bespreking niet in aanmerking gekomen zou zijn, alhaas om de eene of andere reden minder gewenscht zou zijn geacht.

Wij vertrouwen alzoo, dat de anti-revolutionairen rustig zullen voortgaan op den rechten door hen ingeslagen weg.

Geldt veel hiervan ook niet op kerkelijk terrein?

Niet slechts toch, dat men zichzelven op die wijs noodeloos verzwakt, maar men legt ook den last der noodzakelijke gedeeldheden en verschillen te zeer op schouders die daarvoor *niet* berekend zijn.

Het grootere publiek moet, om zijn geestdrift te behouden, in een *ideale* voorstelling blijven leven.

Zoo is het met onze vaderlandsche geschiedenis. Zoo is het in het huisgezin, waar vader en moeder verkeerd doen, door aan de kinderen mogelijke verschillen te laten merken. Zoo is het in den krijgsraad, waaruit bange zorg nooit naar de troepen moet uitgaan, of ze zijn ontmoedigd. Zoo is het op staatkundig terrein. En zoo ook in de kerk.

Dat maar alles uitkramen wat ge weet, en zeggen wat u voor den mond komt, is valsche royaliteit; het is liefdeloos; het is onbescheiden.

David wist ook te spreken, *»hoe hij heimelijk geraadslaagd had."*

Binnenskamers moet het leed gedragen, voor het publiek houde men, ook bij gedeeldheid, elkanders eere op.

Dat ook de Gereformeerden in den lande it mochten bedenken.

KUYPER.

Diaconaal congres,

gehouden te Utrecht den 2den en 3den Februari 1888, in »het Gebouw voor kunsten en wetenschappen".

Namens de regelingscommissie, benoemd in het synodaal convent van Nederd. Gereformeerde kerken (doleerende), gehouden te Rotterdam in Juni 1887, en bestaande uit de hrs. Ds. N. A. de Gaay Fortman te Amsterdam, Dr. Mr. W. van den Bergh te Voorthuizen en Ds. H. Hoekstra te Utrecht, opende Ds. H. Hoekstra op Donderdag 2 Februari des avonds te 6 ure het diaconaal congres.

Enkele predikanten, vele ouderlingen en een aanzienlijk getal diakenen benevens belangstellenden waren aanwezig. *Zeven en zestig* kerken waren bij de opening van het congres vertegenwoordigd, terwijl dat getal den volgenden dag ruim *zeventig* bedroeg.

Onder de meer dan 250 aanwezigen werd ook opgemerkt de heer docent H. de Cock, afgevaardigd door den kerkeraad der Chr. Ger. gemeente te Kampen.

Na gebed, het lezen van 2 Cor. 8 en het zingen van Ps. 146: 5, 6 en 7 stelde Ds. Hoekstra namens de regelingscommissie voor als *praeses* voor de vergaderingen aan te wijzen Ds. N. A. de Gaay Fortman, als *assessor* Dr. W. van den Bergh, als *scribae* Ds. J. C. Sikkel en den heer W. H. van Schaick; terwijl aan de broeders H. de Wilde en Jb. van Oversteeg opgedragen wordt, het verslag voor de pers op te maken.

Deze regeling werd goedgevonden: doch ook Ds. Hoekstra werd als assessor aangewezen.

In zijn openingswoord wijst de voorzitter, Ds. de Gaay Fortman, er op hoe het allen bekend is, *dat* er een diaconie is, maar slechts aan weinigen, *wat* de diaconie is. Aan de meesten is het werk der barmhartigheid in zijn rijken omvang onbekend gebleven. En het moet gezegd worden, dat niet alleen in deze en voorgaande eeuw dat werk slechts gebrekkig verstaan wordt, maar dat ook in vroegere eeuwen daaraan te weinig de aandacht gewijd is. Hoe ernstig de strijd onzer Gereformeerde kerken tegen Rome ook was om de zuivere belijdenis en de rechte uitoefening en handhaving van de ambten van *leeraar* en *ouderling*, het ambt der *barmhartigheid* ontving slechts een gering deel van de aandacht. Toen de bekende Koelman in de classis Walcheren tot reformatie opriep, had hij het oog op leeraars en ouderlingen, doch op de diakenen doelde hij weinig. In zijn werk over »de ambten" geeft hij aan het diaken-ambt ternauwernood een paar bladzijden.

God schonk thans weer een nieuwe reformatie. Zij er dan nu niet alleen eene zuivering in de leer, in de bediening van het leeraars- en ouderlingenambt, maar ook in de bediening van het ambt der diakenen. Bevend worde de eerste stap gedaan, daar de weg, die tot zuivering zal leiden, duister en moeielijk zal zijn. Dat het gevoel van geringheid het ootmoedig gebed bewerke om, klein in onszelven, door God geleerd te worden; — dán zal dit diaconaal congres niet onvruchtbaar zijn. Niet om het *laatste* woord te hebben, moet het der vergadering te doen zijn; maar om in broederlijke liefde te overleggen, wat er te verrichten valt, opdat de eerste stappen op dat verwaarloosde terrein kunnen gedaan worden. God zelf, zoo eindigde de voorzitter, leide daartoe de besprekingen!

Mededeeling wordt gedaan van een schrijven van de kerkeraden van Berlicum, Zuidwolde, Reitsum en Vlaardingen, die verhinderd zijn zich op het congres te doen vertegenwoordigen.

De voorzitter stelt nu aan de orde de behandeling van het eerste punt der agenda:

De bediening der barmhartigheid, in te leiden door Ds. N. A. de Gaay Fortman.

Naar aanleiding van het gehoorde worden de volgende punten besproken:

A. De verhouding van diaconie en overheid.

B. De verhouding tot de »diaconieën van het synodale, Luthersche kerkgenootschap, enz. en stichtingen van weldadigheid.

C. Hoe moet de diaconie de noodige middelen verkrijgen?

D. Hoe behoort de verzorging te geschieden?

Bij de bespreking van het eerste punt wordt medegedeeld, hoe in het staatsverslag van 1884 geklaagd wordt, dat zooveel van de diakenen afgeschoven wordt op het burgerlijk armbestuur vooral in de provinciën, Friesland, Groningen, Drente en Noord-Brabant. De oorzaken van dit treurig verschijnsel worden breedvoerig besproken. Ten slotte vereenigt zich het congres met het beginsel, in deze resolutie uitgedrukt:

> Inzooverre de overheid nog de armenzorg aan zich trekt, is dit een getuigenis tegen de kerken in haar verschillende organen en moet stelselmatig beproefd worden, een armenzorg der overheid overbodig te maken, op dergelijke wijze als dit op het gebied van het onderwijs geschiedt. *»Hunne schilden (het is een schande!) beminnen het Woord: Geeft."*

Wat de verhouding tusschen de diaconie en de instellingen van liefdadigheid betreft, wordt er op gewezen, dat alle verzorging der armen, die niet geschiedt in den naam van onzen Heere Jezus Christus en onder erkenning van Hem als den Koning der kerk, een *miskenning* is van zijn rechten en van zijn heerlijkheid en een klacht tegen zijn kerk. De moeielijkheden, die zich op dit punt in *de praktijk* voordoen, werden niet verzwegen. Uit de besprekingen bleek maar al te zeer, hoe groot de schuld is, die in dezen op de kerken en de diaconieën rust. Doch hoezeer gevoelende, welke in het oog der menschen onoverkomelijke bezwaren bestaan, werd toch algemeen erkend, hoe geheel volgens Gods Woord deze resolutie is:

> Inzooverre vereenigingen en stichtingen, buiten verband met de kerken en hare organen, voor de ellendigen zorgen, moet met schuldbelijdenis wegens jarenlang plichtverzuim dit beschouwd worden; en de gebreken prikkel worden tot nauwer verband met de kerken en hare ambten en tot toetsing van allen arbeid aan de eischen van Gods Woord. (*»Hij zond zijn Woord uit en heelde hen en rukte hen uit hunne kuilen."* Ps. 107: 20.)

Het *derde* punt: *»Hoe* moet de diakonie de noodige middelen trachten te verkrijgen?" gaf gelegenheid het »kapitaliseeren" te bespreken en.... te bestrijden, eveneens het aanvaarden van kapitalen, geschonken onder voorwaarden, die het rechte gebruik voor de armen belemmeren. Het collecteeren aan de huizen van *iedereen* wordt afgekeurd. Als beginsel in dezen wordt door het congres uitgesproken:

> Wie geeft, geeft den Heere; legt het op *zijn* tafel. *Van* zijn tafel bedient de diaconie.

Wegens het late uur wordt de bespreking van punt *D* tot den volgenden dag uitgesteld. Ds. G. Ringnalda sluit met dankzegging.

Vrijdag, 3 Februari.

Het congres werd te 10 ure met gebed, het zingen van Psalm 68: 10 en het lezen van Gods Woord door den praeses geopend.

De vergaderzaal bood een aangenamen aanblik aan. Broeders uit verschillende provinciën, merkbaar aan de kleederdracht, zaten hier bijeen. Maar of men Fries was dan wel Zeeuw, Hollander of Geldersman, één zaak, één belang had hier alle provincialisme vanzelf weg doen vallen. Zij was de zaak der reformatie óók op het terrein der diaconie; het was het belang der ellendigen naar den geest en naar het lichaam.

Het punt, dat in de avondvergadering wel was genoemd, doch niet behandeld, kwam nu aan de orde. Na eenige bespreking, die zich bepaalde tot de vraag, of de diaconie zich ook met het oprichten of onderhouden van scholen behoort te belasten, werd — aangezien het hier detailspunten betrof — door Dr. C. Schot voorgesteld, zich aan het bespreken van beginselen te houden, die eerst uit te maken, waarna dán de praktische zijde zou kunnen besproken worden. Dit voorstel vond bijval en de praeses gaf nu het woord aan Dr. Mr. W. van den Bergh, die het punt: *De bedienende personen* zou toelichten.

Aan alle kennis der verlossing moet, zegt referent, kennis der ellende voorafgaan. Geen weeropleven kan verwacht worden, als er geen kennis is der zonde.

Daarom ook: *Geen diaconaat buiten de zonde.*

Een recht besef van de zonde en de ellende is noodig. Geen herstel komt er, wanneer de diaconieën zich tegenover de zonde gansch onmachtig gevoelen. De zonde heeft de diaconie noodig gemaakt. De nooden en de ellende moet men niet alleen beschouwen om ze te lenigen, maar als getuigen tegen onze kerken. En reeds hieruit blijkt, dat er een verband is tusschen predikant en diaken.

Referent drukt dit uit in de volgende resolutie, met welker strekking het congres zich vereenigt:

> Er is geen diaconaat buiten de zonde. Het wortelt in het Goddelijk mededoogen met het lijden des doods, dat om der zonde wil Gods schepsel overkomt. Het daalt af van »den Vader der barmhartigheden en den God aller vertroosting." (2 Cor. 1: 3).

Als God evenwel deed naar recht, zouden allen arm en ellendig zijn, zouden wij allen mismaakt ter wereld komen. Referent wijst hier ook op de malaise in handel en nijverheid, op de werkeloosheid en op zoovele nooden in de maatschappij, en zegt met het oog hierop, dat de gemeente zich meer in het gebed te begeven hebbe. De resolutie, waarin dit alles is uitgedrukt en waarmede het congres zich kon vereenigen, luidt:

> Iets van het mededoogen (hierboven genoemd) werkt reeds in de algemeene tegenhoudende genade. Anders zouden wij allen levend ter helle varen. Klaagliederen 3: 22.

De taak der diaconie besprekende, zegt referent, dat die eigenlijk niet is het uitreiken van geld. In geheel Gods Woord is geen sprake van »bedeelen"; herbergen, bezoeken, enz., dát is de taak der Christelijke liefde en barmhartigheid. Persoonlijke aanraking is noodig. Niet alleen moet de kerkeraad de zondaren vóór zich laten komen, maar persoonlijk bezoeken ook in de stegen en straten onzer steden. In Amsterdam is, naar aan spreker werd medegedeeld, voorgesteld de »bedeeling" te brengen bij de armen. Niet de armen moeten eigenlijk tot den diaken, maar *deze* tot de armen gaan. Door de persoonlijke aanraking kan de kerk weder tot eere komen in de maatschappij. En wanneer de diaconieën heur arbeid ontplooien, dan zal het geld, dat haar nu onwettig onthouden wordt, haar ruimschoots worden geschonken, dan zal er zegen op haar arbeid zijn. Referent drukt deze beginselen uit in de volgende resolutie:

> In de kerk verkrijgt het Goddelijk mededoogen een gewijzigd karakter. Het gaat door menschen. Niet door natuurbeschikking, maar door persoonlijke aanraking der liefde (Matth. 25: 35, 36, 40).

Alleen Jezus Christus is de eenige, die in dezen werken kan. Alle mededoogen daalt alleen van Hem af. Niemand boven ons dan Jezus Christus. En iedere diaconie, die dat niet beseft, is geen diaconie of, zooals het in de voorgestelde resolutie luidt:

> De Bedienaar van dit diaconaat is de Middelaar. Hij alleen (Joh. 15: 5). De Christen, die als diaken optreedt, is dit slechts door de verborgen gemeenschap met Hem, als lidmaat van Hem, het Hoofd, als door Hem in het ambt gesteld. Alle diaconie, die dit mist, is geen diaconie.

Voorts wijst referent er op, dat het priesterlijk, het koninklijk en profetisch ambt nauw vereenigd zijn. Er is gevaar, dat op het hoogepriesterlijk ambt van den Christus te weinig gewezen wordt, in de tuchtoefening zoowel als in het diaconaat. Als men zich alleen bepaalt tot het zenden van een enkelen brief tot den kerkeraad, dan verliest men dat ambt te veel uit het oog. Nog meer dan aan een koninklijk hebben we behoefte aan het hoogepriesterlijk ambt.

Referent drukt dit aldus uit:

> Het diaconaat behoort niet tot het profetisch, niet tot het koninklijk, maar tot het priesterlijk ambt van den Christus. En in den kerkeraad is de bedienaar des Woords profetisch, de ouderling koninklijk, en de diaken priesterlijk werkzaam. Niet volstrekt gescheiden, maar in hoofdzaak (Joh. 13: 14).

Spreker zegt vervolgens, dat eigenlijk elk lid der gemeente een predikant, een ouderling en een diaken is in 't klein. Het zelf weer optreden in kleinen kring is noodig. Ieder toch heeft in zijn kring tucht uit te oefenen, niet alleen de ouderlingen. In een gezegende kerk heeft een ouderling weinig te doen; terwijl ook de diaconie er niet is om het ambt der geloovigen overbodig te maken. Of, zooals Dr. Van den Bergh het uitdrukt in deze resolutie:

> Alle geloovigen staan in het diakonaat, zooals Levieten bij de priesters stonden. Alleen, zij oefenen hun ambt persoonlijk en in engeren kring. Namens de kerk doet het de diaconie, die intusschen niet slechts voor de armen en ellendigen heeft te zorgen, maar ook de van God gestelde organen in familie en maatschappij aan hunne roeping heeft te herinneren en verder te handelen overeenkomstig art. 26 kerkenorde.

Referent bespreekt ook de vraag: Hoe krijgen we goede diakenen? Tot op heden wordt daaraan niets of heel weinig gedaan. In oude tijden had men de profetenscholen; maar onze kerken kennen daarvan niets. Spreker betreedt dit gebied met grooten schroom, omdat daarover nog niets geschreven is. Maar hij wijst er toch op, dat er op het gebied van armverzorging gaven zijn, zoowel als op dat van predikanten, die opgewekt moeten worden. Wanneer de jongelingsvereenigingen in nauwer verband tot de kerkeraden kwamen, dan zouden daar de ambtelijke gaven kunnen opgewekt worden.

(Slot volgt.) DE WILDE.

Officieele Berichten uit de Ned. Geref. Kerken.

Aan de kerkeraden der Nederd. Geref. kerken (doleerende) bericht de kerkeraad der Nederd. Geref. kerk (doleerende) te Koudekerk, dat hij op Zondag den 29sten Januari 1888 door Ds. G. Vlug, v. d. m. te Leiderdorp, in het ambt werd bevestigd; dat hij daarna zijn eerste kerkeraadsvergadering gehouden heeft; vervolgens voor zijn geheele kerk den band, die haar totnutoe aan de synodale organisatie van 1816/52 vasthechtte, verbrak; en eindelijk, dat hij tot de kerkenordening van 1619 terugkeerde, waarover de Heere zijnen zegen gebiede.

De kerkeraad voornoemd.

A. VAN VLIET.
N. FRANKEN.
B. DE JONG.

Aan de kerkeraden der Nederd. Geref. kerken (doleerende) bericht de kerkeraad der Nederd. Geref. kerk (doleerende) te Hazerswoude, dat hij op Zondag den 29sten Januari 1888 door Ds. G. Vlug, v. d. m. te Leiderdorp,

in het ambt werd bevestigd; dat hij daarna zijn eerste kerkeraadsvergadering heeft gehouden; vervolgens voor zijn geheele kerk den band, die haar totnutoe aan de synodale organisatie van 1816/52 vasthechtte, heeft verbroken; en eindelijk, dat hij tot de kerkenordening van 1619 terugkeerde, waarover de Heere zijnen zegen gebiede.

De kerkeraad voornoemd,
A. MEIJER.
J. ROEST.
J. KROOK.

KOOTWIJK. Op den 18den Jan. ll. is alhier, na gehouden bidstond te het Kootwijkerhoek, onder leiding van den predikant Ds. J. H. Houtzagers, naar aanleiding van de woorden: Micha 2:9*b*: »Van hare kinderkens neemt gij mijn sieraad in eeuwigheid," een commissie benoemd voor de op te richten Geref. school te het Kootwijkerhoek, bestaande uit acht leden. Ds. J. H. Houtzagers, voorzitter, A. van Hussel, R. van Burik, allen te Kootwijk. J. van Ee Dz., O. van Ee, P. Leijenhorst, A. Jansen, H. Huisman, allen te het Kootwijkerhoek. Na het vaststellen van de statuten is de rechtspersoonlijkheid aangevraagd. De commissie heeft deze zware taak, in diepe afhankelijkheid van den Heere, op zich mogen nemen.

Kootwijkerhoek, het centrum van de buurten Garderebroek, Stroe en Essen, heeft een moderne staatsschool, die gemiddeld door ruim honderd leerlingen wordt bezocht, terwijl tal van ouders zich verplicht achten de kinderen tehuis te houden, alleen omdat het Gereformeerd onderwijs in dezen omtrek ten eenen male wordt gemist. Het bestuur betuigt langs dezen weg zijn hartelijken dank aan die vrienden te Amsterdam, die zich tot een commissie hebben vereenigd, om bovengenoemde school financieel te steunen; de Heere zegene die pogingen.

In het besluit van de vrienden te Amsterdam zien wij alleen opnieuw een bewijs van Gods trouw, en wij worden er door bekrachtigd, om voort te gaan op den eenmaal ingeslagen weg.

De Heere eischt dat de kinderen van de gemeente zullen onderwezen worden naar zijnen wil, en waar wij nu, als leden van de gemeente, ons diep doordrongen mogen gevoelen van de verplichting, die in dezen op ons rust, leggen wij, bij het volkomen gemis aan stoffelijke hulpmiddelen, geheel deze zaak voor den Heere neder, met de bede, dat het Hem behagen moge, de harten te neigen, opdat de financieele commissie blijmoedig moge steunen het bestuur van deze onze vereeniging, en er te het Kootwijkerhoek een school verrijze tot eere van des Heeren naam.

Namens het bestuur van de Geref. school te het Kootwijkerhoek,
Ds. J. H. HOUTZAGERS, *voorz.*

Kootwijk, 7 Febr. 1888.

Classicale vergadering der classis Harderwijk.

Te Nunspeet werd 23 Januari l.l. de classicale vergadering, waarop 7 kerken der classis vertegenwoordigd waren, gehouden. Na opening der vergadering werd het praesidium overgedragen aan Ds. Houtzagers, terwijl de heer A. ten Hove, ouderling van Nunspeet, als scriba plaats nam. Naar aanleiding van de aanvrage van enkele broeders uit nog niet ontkomen kerken, werd besloten hen als toehoorders toe te laten, behoudens instemming met de formulieren van eenigheid en verwijdering bij behandeling van zaken, die de vergadering meende in enger kring te moeten behandelen.

De rapporten van drie gehouden kerkvisitatiën en van den penningmeester der classicale kas werden voorgelezen. Uit het laatste bleek, dat daarvoor behalve door de 7 kerken der classis was bijgedragen buiten de classis door de kerken van Waarder *f* 17.30, Oudewater *f* 7 en Arnhem *f* 70, waarvan in *De Heraut* weder vermelding geschieden zal. Tengevolge hiervan kon een zeer noodlijdende kerk in dit kwartaal weder geholpen worden. Voor het beheer der classicale kas werd den kerkeraad van Harderwijk verzocht een commissie te benoemen, terwijl tot inzending van gaven het adres blijft bij den heer W. de Vroom te Harderwijk. Den kerkeraad van Nijkerk werd verzocht een bibliothecaris te benoemen, die de notulen, rapporten enz. der classis zal hebben te bewaren.

Bij het onderzoek van den staat der verschillende kerken bleek, dat te Voorthuizen een tweede schrijven aan synodale tegenstanders zou worden gericht, waarbij een protocol eener gehouden samenkomst tusschen twee hunner en den kerkeraad zou gevoegd worden. De classicale vergadering maakte daartegen geen bezwaar, evenmin als tegen een vermaanschrijven aan enkele lidmaten, die na herhaalde mondelinge vermaning, zonder wettige reden de bediening des Woords voortdurend verzuimden. Omtrent diaconale verzorging werden verkwikkende mededeelingen uit een tweetal kerken gedaan. Naar aanleiding van het gehouden onderzoek werd de volgende motie aangenomen:

»De classicale vergadering acht wenschelijk, dat de tuchtoefening tegenover hen, die openlijk tegenstaan, door huisbezoek en op andere wijze begonnen of voortgezet worde en evenzeer de diakenen de stille armoede opzoeken en lenigen."

Raadzaam werd geacht, dat voortaan elke vacante kerk minstens éénmaal 's maands met den consulent vergadere. Aan de andere classes dezer provincie zou het voorstel tot een provinciale vergadering worden gedaan. Voor het diaconaal congres werden een tweetal deputaten benoemd, met last, om rapport op de volgende classicale vergadering uit te brengen, terwijl, zoo zij het raadzaam oordeelden, buiten de gewone classicale vergadering een classicale vergadering van diakenen zou samengeroepen worden.

Op een bij den kerkeraad ingekomen verzoek van een jongeling, om tot oefenaar of catechiseermeester te worden opgeleid, werden door leden der vergadering wenken gegeven.

Besloten werd de volgende classicale vergadering in het laatst van April te Barneveld te houden, terwijl voor de classicale conferentie Oldebroek en anders Doornspijk werd aangewezen.

Aan leden van niet ontkomen kerken, ter vergadering niet tegenwoordig, werden inlichtingen verstrekt, en aan de predikanten opgedragen verder hierin een achttal kerken van dienst te zijn.

Bij de censuur, volgens art. 43 kerkenorde gehouden, bleken geen bezwaren te bestaan. Te 5½ ure werd de korte predikatie door Ds. Van den Bergh gehouden over Jesaja 21:11, 12, waarna de broeders zich nog vereenigden ter beoordeeling der gehouden predikatie. Moge ook daardoor de Heere ons waakzaam houden tegen alle afwijkingen in de leer en ongezonde bearbeiding der zielen, die in de prediking zoo licht insluipen en daarmede de Gereformeerde kerken ondermijnen.

W. VAN DEN BERGH, *Praeses.*
J. H. HOUTZAGERS, *Vice-Praeses.*

NIEUW-LEKKERLAND. Verkeerde deze gemeente meer dan 50 jaren in het treurigst verval en heeft ze meer nog dan andere kerken de droeve gevolgen der organisatie van 1816 ondervonden, gelijk zij weten, die haar van nabij kennen, ook hier mocht het na behoorlijke voorbereiding door prediking des Woords, door 's Heeren ontferming tot reformatie der kerk komen.

Bij kerkeraadsbesluit van 2 Januari ll., waarin ook onze leeraar Ds. P. Segboer medeging, werd het juk der synodale hiërarchie voor heel deze kerk afgeworpen.

Aangezien diezelfde week nog het kerkgebouw voor onzen kerkeraad gesloten werd, houden wij onze godsdienstoefeningen in de lokalen van de school met den Bijbel. Bijna heel de kerkgaande gemeente gaat met de reformatie mede en toont dat door trouwe opkomst. Ons lokaal is telkens overvol, zoodat we tot het bouwen van een noodkerk zullen moeten besluiten.

Er heerscht opgewektheid in de gemeente en de hand der eenheid des Geestes wordt weder merkbaar.

Des Heeren arm is sterk; Hij doet een krachtig werk.

Namens den kerkeraad,
GRS. DEN BOER JR.

Buitenland.

Engeland. Voortgang van het ritualisme.

Kardinaal Wiseman omschreef de beteekenis en de macht der romaniseerende richting in de Engelsche kerk zeer goed, toen hij in een brief aan graaf Shrewsbury o. a. zeide:

Wij mogen rekenen op een gewillige en ijverige medewerking, als wij trachten de Anglicaansche kerk in de rechte verhouding tot den paus en de kerken, die onder zijn gebied staan, te brengen. Wanneer men de werken der Oxfordsche theologen leest, dan is het duidelijk, dat zij dagelijks zoowel in de leer als in hunne sympathieën tot onze heilige kerk meer naderen. Onze heiligen en pausen zijn hun dierbaar geworden, van lieverlede ook onze ritus en ceremoniën, enz.

Deze woorden gaan elken dag meer in vervulling. Toch blijven veler oogen in Engeland voor het feit gesloten, dat Tractarianisme, Puseyisme, Ritualisme stations zijn, die men voorbij is gespoord om naar Rome te komen. Men zal daarop voortgaan, indien de Heere het niet genadig verhoedt, totdat men inziet, dat men evenals Rome de heilige Maria vereert, den Bijbel op Roomsche wijze gaat achterstellen, dat men evenals Rome voor de dooden bidt en eigenlijk dezelfde leer belijdt als de paus; waarna men zal overgaan tot het doen van den beslissenden stap: de overgang tot de Roomsche kerk.

Jammerlijk vooral is het om te zien, hoe weinig eerlijk de Ritualisten hierbij te werk gaan. Waarlijk, van hen kan niet getuigd worden, dat zij Nathanaels, Israelieten zonder bedrog zijn. Hun wachtwoord is daarentegen: Verberg uw einddoel, zorg er voor, dat men niet kan bevroeden wat uw voornemens zijn; houd nu en dan een Evangelische preek; neem vervolgens een of andere zaak, in de Roomsche kerk gebruikelijk, over, als het maar eenigszins overeenkomt met iets, dat reeds in de Anglicaansche kerk in zwang was en zeg aan de gemeente, dat het een goede zaak is, die men veilig van de bedorven Roomsche kerk kan overnemen. Wacht dan, totdat het volk aan de ingevoerde nieuwigheid gewoon is geworden, en voer dan weder iets anders in, totdat men het doel bereikt heeft. Van het begin tot het einde is men dubbelzinnig en valsch. De Ritualisten hebben ook wel hunne mannen, die den toeleg der partij verraden. Zoo heeft eenmaal Dr. Pusey zijn *plan de campagne*, om de Engelsche kerk in de armen van Rome terug te voeren, in een kerkelijk blad blootgelegd, en wat hij aanried, was de methode, die wij hierboven hebben beschreven.

Ook wordt alle moeite gedaan om de Roomsche kerk in een schoon daglicht te plaatsen. Hare romantische vereenigingen, hare bescherming van de kunst, het toelaten van wereldschheid wordt aldus den volke voorgesteld, dat de wereld de Roomsche kerk met andere oogen is gaan aanzien. Velen kwamen tot de overtuiging, dat de Roomsche praktijk heel wat aantrekkelijker is dan de Calvinistische en van lieverlede wordt men wel men zoo goed om de fouten dier kerk over 't hoofd te zien en hare voortreffelijkheid hoog te verheffen. De kerk van Rome legt aan de eene zijde lasten op, die zwaar zijn om te dragen, maar deze worden slechts door zeer weinigen getorst; de groote meerderheid mag vrijelijk voortgaan in het dienen der wereld; dank zij het stelsel van plaatsvervanging. Wat de balsbezoekende dametjes te weinig bidden, zullen de nonnetjes in de kloosters er wel bijvoegen.

De Engelsche pers is over 't algemeen deze romaniscerende beweging wel gezind en brandmerkt elke poging om Gods Woord op den kandelaar te plaatsen. Er zijn dus in Engeland groote machten, die het werk der reformatie, eenmaal aldaar geschied, zoeken te vernielen. De Roomsche kerk, de Ritualisten en de wereld. De vierde onzichtbare vijand is Satan, die ook hier zich verkleedt als een engel des lichts. De leiders van het Anglicaansch Ritualisme beginnen van lieverlede het doel, dat zij nagejaagd hebben, in het gezicht te krijgen. Reeds meer dan een halve eeuw hebben zij gewroet; of het hun gelukken zal, de groote massa van de leden der Anglikaansche kerk terug te leiden in de armen van Rome, is natuurlijk niet vooruit te schrijven; wel dunkt ons, dat een vernieuwde reformatie noodig zal zijn om het volk tot inzicht te brengen, dat hunne leiders verleiders geworden zijn.

WINCKEL.

Voor Kinderen.

Doof en blind.

(Vervolg.)

In Laura's leven zou nu een gewichtig tijdperk beginnen.

Totnogtoe was het bijna onmogelijk geweest haar van God en goddelijke zaken te spreken. Toch was dit noodig, want ook dit ongelukkige meisje had een ziel te verliezen, en moest weten dat God haar had geschapen en zijn Zoon in de wereld had gezonden, opdat ook zij, in Hem geloovende, het eeuwig leven zou hebben.

Nu Laura wat ontwikkelde, kwam er als van zelf gelegenheid om haar over de hoogere en hemelsche dingen te spreken. Zij wilde namelijk — wat zeer begrijpelijk was — telkens weten wie dit of dat had gemaakt. Vroeg zij dat nu van een vrucht of een dier, dan zeide de onderwijzer haar den naam des Heeren, terwijl zij het hoofd daarbij moest buigen, als bewijs van eerbied. Zoo leerde zij verstaan dat er een Eeuwig, onbegrijpelijk Wezen is, buiten en boven alle menschen. Veel moeite kostte het, haar duidelijk te maken dat de Heere God niet als de menschen is, maar zoo hoog boven hen als de hemel boven de aarde. Ook moest zij leeren, hoe zich de Heere God in zijn Woord en in zijn werken heeft geopenbaard, namelijk als wijs en almachtig en zoo voort. Tevens werd beproefd om Laura te doen begrijpen, hoe er na dit leven een ander volgt, dat niet eindigt. Doch natuurlijk moest zij daartoe eerst kennis ervan hebben, dat de dood in de wereld is gekomen door de zonde, en vóór alles eenigszins leeren begrijpen wat »dood" zeggen wil. Daartoe sloeg men dezen weg in:

De onderwijzer ving een vlinder, en liet Laura dien betasten. Daarop doodde hij het diertje, en legde het weder op haar hand. Eerst had het zich bewogen en gekropen; nu lag het roerloos en stijf. »Zie", zei de onderwijzer, »dat is nu de dood."

Daar herinnerde Laura zich plotseling, hoe zij ook eens vóór jaren de ijskoude hand had aangeraakt van een broertje, dat gestorven was. Zij schrikte bij de gedachte daaraan en werd er zoo naar van, dat zij geheele dagen achtereen in de grootste droefheid verkeerde. Eindelijk echter werd zij weer blijmoedig, en kon men weder met haar spreken over haar onsterfelijke ziel en haar eeuwig heil.

Op deze wijs, langzaam van stap tot stap voortgaande, mocht het Dr. Howe onder Gods zegen gelukken het arme meisje, dat eerst van heel de wereld als 't ware was afgesloten, geschikt te maken om met en onder de menschen te verkeeren. Nu had hij trouwens een uitnemende leerling. Want Laura deed wat zij kon, en haar vlijt en leerlust waren zeer groot, anders was zij zeker zoover niet gekomen. Kinderen met vijf zintuigen brengen het zonder lust en ijver niet ver; hoeveel minder nog, wie er eigenlijk maar één heeft! Misschien kan een enkele der lezers of der lezeressen aan Laura nog wel een voorbeeld nemen.

Ten laatste — hoe ongelooflijk 't ook klinkt — bracht het meisje 't zelfs zoover, dat ze 't geen zij geleerd had ook nog aan anderen kon meedeelen, wat altijd heerlijk is. Eens kwam er een doofstom jongetje in het gesticht en nu kon Laura den onderwijzer helpen bij 't leeren van dit kind. En dat deed zij gaarne.

Maar niet alleen was Laura's verstand verhelderd en verrijkt, ook haar aard en karakter waren flink en degelijk geworden. Zij was een zondares gelijk alle kinderen en had ook groote gebreken, maar toch ontving zij genade om zich zoo te gedragen, dat allen die om haar waren, haar lief hadden.

Het meisje had dan ook de menschen hartelijk lief, en hield veel van gezelligheid en omgang. Daar kon zij niet buiten, hoe moeilijk het ook was, altijd personen te vinden, die met een doof en blind kind konden spreken. Was zij alleen, dan leerde zij of speelde, of hield gesprekken met zichzelf door middel van beide handen, zooals hierboven is verteld. Doch zoodra merkte zij niet, dat er een ander meisje in de kamer was, of ze ging naar haar toe, verwelkomde haar hartelijk, en weldra begon dan een »druk gesprek".

Natuurlijk was 't altijd zulk een, waarvan gij of ik geen woord zoudt verstaan en zeker heel weinig begrepen hebben. Al praatten er honderd zoo, dan was er nog geen leven. Maar 't was overigens merkwaardig en wonderlijk te zien, hoe Laura met haar vingers als in de lucht schreef, om iets te zeggen. Doch als 't antwoord moest komen legde zij, die niet zien kon, snel haar hand op die van het makkertje dat bij haar was, en voelde dan aanstonds wat deze, ook op de vingers, zei.

Bitter bedroefd was Laura altijd, wanneer door haar schuld een van haar speelmakkertjes een of ander klein ongeluk overkwam. Was er een zick, dan ging zij bij het bed zitten, paste zoo goed zij kon de zieke op, en luisterde nauwkeurig naar het ademhalen, om daaruit te weten of de zieke erg was of niet.

(Slot volgt).

AAN VRAGERS.

Waarom noemt men een dag soms *datum*? Wat beteekent dat?

Eigenlijk is het verkeerd te zeggen, dat men »een dag datum noemt", maar we begrijpen elkander. Vroeger had men de gewoonte, als er gewichtige stukken bijv. wetten waren gemaakt, er bij te zetten *datum* (een Latijnsch woord 't welk bedudt: *gegeven*) den zooveelsten van de maand van dat of dat jaar. Dat beteekent dus: toen is de wet gegeven, *op dien dag*, (als er ook nog *actum* bij staat wil dat zeggen: toen is er over geredeneerd, *gehandeld*).

Daar nu 't woord *datum* zoo telkens voorkwam, begon men eindelijk te spreken van *den datum* voor *den dag* en zoo is 't nu nog. Ook zegt men wel van een brief dat hij is *gedateerd* voor »gedagteekend". De vrienden, die reeds op een kantoor of zoo werkzaam zijn, weten zeker wel, dat het »dateeren van een wissel" echter niet zeggen wil, wanneer hij is afgegeven, maar wanneer hij betaalbaar is.

J. J. te B vraagt wat »vierschaar" beteekent, en of 't iets anders is dan rechtbank?

Wat het laatste betreft, neen. De rechtbank heette vroeger vierschaar om deze reden: In oude tijden hielden de rechters zitting op een plek onder den blooten hemel. Deze plek nu was afgeperkt door vier hazelaarstakken. Van den eenen tak of staak tot den anderen waren touwen gespannen, die de ruimte afsloten. Voor »spannen" zei men in dien tijd »scharen" (denkelijk als nu nog wel »scheren" bijv. in »schering en inslag" en »over één kam scheren"). Zoo kwam men aan 't woord *vierschaar* en de uitdrukking: *de vierschaar spannen.*

NB. Zoo spoedig mogelijk krijgen de andere vragen een beurt, maar men lette er toch vooral op deze *duidelijk* te stellen en, als 't kan, kort.

HOOGENBIRK.

Gereformeerde Gezindheid.

Doleerende Kerken.

DRIETAL: Nieuweveen, H. van Griethuysen Azn. te Burgwerd (Fr.), L. Adriaanse en R. J. W. Rudolph, candidaten aan de V. U. te Amsterdam.

TWEETAL: Zeist, L. Adriaanse, cand. aan de V. U. en A. Middelkoop te Gerkesklooster.

BENOEMEN: Serooskerke, J. H. M. G. Wolf te Gameren. — Hijkersmilde en Kloosterveen, C. Ynzoni, des te Waspik. — Zeist, L. Adriaanse, cand. aan de V. U. — Nieuweveen, L. Adriaanse, cand. aan de V. U. — Harlingen, C. L. D. van Coeverden Adriani, emer. pred. te Utrecht.

BEDANKT: Gouda, J. J. A. Plous van Amstel te Reitsum. — Vlaardingen, A. van Schelven, reizend predikant. — Sneek, L. Wagenaar te Heeg. — 's-Gravenhage, E. Elsma te Bennekom. — Groningen, K. Fernhout te Zwartsluis.

Christelijke Gereformeerde Kerk.

DRIETAL: Odoorn, Mees te Vledder, De Boer te Oldeholtpade en Benthem Reddingius te Wapserveen.

Synodale Genootschapskerk.

DRIETAL: Rotterdam, H. J. Grundlehner te Delft, P. J. Muller te Nijmegen en A. H. Roose te Woudsend. — C. B. Oorthuys te Katwijk aan Zee, J. Riemens te Middelburg en D. G. Escher te Haarlem.

BEROEPEN: Garderen (Barneveld), E. J. Homoet te Opheusden. — Hollandscheveld (cl. Meppel), P. Kerper te De Meern (bij Utrecht). — Stadskanaal, C. Diehl te Hillegondsberg. — Oud-Schoonebeek (Dr.) en Wapenvelde (Geld.), H. Waardenburg te Kolderveen (bij Meppel). — Wageningen, N. Warmolts Nzn. te Sexbierum (cl. Franeker). — Wils (cl. Groningen), C. L. van den Broek te Heilo (cl. Alkmaar). — De Bilt, F. Kijftenbelt te Hoevelaken. — Helenaveen, L. van Maanen te Willemstad. — Elst (Wijk bij Duurstede), J. C. de Vijver, emer. pred. te Arnhem. — Nijega en Elahuizen, J. Eringa te Gaast (Fr.). — Nieuwland (cl. Gouda), J. Folpmers te Opperdoes (cl. Hoorn). — Hoenderloo (cl. Arnhem), J. Bouvin te Alkmaar. — Kruisland (cl. Breda), H. W. Brandt te Zaamslag. —

AANGENOMEN: Paramaribo, H. H. Zaalberg te Zierikzee.

BEDANKT: Cats, J. Willemse te 's Heerenhoek (cl. Goes). — Welsum, C. L. van den Broek te Heilo. — Stavoren (cl. Sneek), G. J. Antink te Oostermeer (cl. Leeuwarden). — Warns en Scharl, J. Bolkestein te Ter Aar. — Sloten, C. B. Oorthuijs te Katwijk aan Zee. — 's-Hertogenbosch, L. ten Bosch te Oegstgeest (cl. Leiden). — Zuilen, Onderkerk aan den IJsel en Bennekom, E. A. Lazonder te Oosterwolde. — Maassluis G. H. Bleeker te Tjamsweer (Gr.). — 's-Gravendeel, J. W. H. Kalkman te Monster. — Renesse en Noordwelle, (eiland Schouwen), P. Peaux te Wijk aan Zee en Duin.

Advertentiën.

ONDERTROUWD:
JOHAN WILLEM WEIJS,
weduwnaar van ALBERTHA VAN DALEN
EN
AALTJE HANSMA.
Ambt-Vollenhove, 9 Februari 1888.

GETROUWD:
HANTJE T. VAN DER MEER,
weduwnaar van BOUKJE J. CNOSSEN
EN
HANTJE BINKE R. VAN DER GOOT.
Oudega (Wijnbritseradeel), 11 Februari 1888.

Geboren te Medan, Deli (Sumatra), A. O. HEESTERMAN, zoon van
J. C. HEESTERMAN en
C. P. HEESTERMAN—SCHAAFSMA.
Telegram van 7 Februari 1888.

Bij den schrijver zijn na franco toezending van 30 cent (in postzegels) verkrijgbaar **twee predikatiën**, getiteld:

„Zware tijden" en „Het Gereformeerd vasten"

naar 2 Tim. 3:1—5 en Joël 1:1—14, door P. BROEKHUYZEN, predikant te Sliedrecht.

Bij A. JONGBLOED te *Leeuwarden* verscheen:

Het IXde Gebod. *»Gij zult geen valsche getuigenis spreken tegen uwen naaste."*

Eenige vragen aan den kerkeraad van *Gendringen c. a.* gedaan, naar aanleiding van hun herderlijk schrijven van 7 September 1887, door een DOLEERENDE.

Prijs 12½ cent, per 25 exemplaren *f* 2.50.
In de meeste boekwinkels verkrijgbaar.

MAR. BREEBAART,
Firma SCHOLS en POS,
Damrak No. 23, Amsterdam.
SPECIALITEIT in
Huis-, School-, Zaal- en Kerk-orgels.
Hoofdagent der beroemde
Amerikaansche Orgels
van
SMITH en WORCESTER.
Catalogi franco op aanvrage.

Vrije Universiteit.

Welk een gerustheid is het toch bij al den strijd, dien de Christen hier op aarde te strijden heeft, om te weten, dat de Heere regeert, en dat zijn koninkrijk door al deze dingen moet uitgebreid worden. Hoe groot ook de macht zij van onze tegenstanders, de macht van onzen Koning is meer, zoodat ook de tegenstanders zich roeren, noch bewegen kunnen zonder zijn wil. Ware dit niet de blijde hoop van Gods volk, hoe dikwijls zou er aanleiding zijn om mismoedig te worden! Immers, de groote getallen zijn aan de zijde der wereld. Op elk gebied telt zij de tientallen tegenover onze eenheden. Doch waar des Heeren volk weer een *zuurdeesem* worden mag, daar wordt het deeg doorzuurd al is er weinig zuurdeesem en een groote hoeveelheid deeg. Dat immers is het *kenmerk* van den zuurdeesem, gelijk onze Heiland ons leerde. Zulk een zuurdeesem wenscht ook onze Vrije Universiteit te zijn. Dat is haar gebed tot God. Maar gelijk het zuurdeeg *in het verborgene* werkt, zal ook de invloed onzer stichting zich in het verborgene doen gevoelen. Zij zal *karakters* vormen en *helden* kweeken; doch zulke karakters, die het geheim hebben leeren kennen, dat de ware grootheid ligt in de vernietiging van het eigen ik; en zulke helden, wier eenige roem is, dat het leven verteerd werde in den dienst van den Koning, opdat Hij en Hij alleen ere ontvange.

De kleine Gideonsbende was zoo krachtig, omdat er een geluid en een licht van haar uitging, en dat zij den Naam des Heeren zoo luid durfde uitroepen tegenover de tien duizenden van Midian. Zulk een Gideonsbende te kweeken, worde meer en meer de bede van allen, die gelooven, dat de Heere daartoe ook deze stichting wil gebruiken.

W. HOVY.

In dank ontvangen:

Voor de Vereeniging:

Aan Contributiën: door den heer A. van Leeuwen te Amstelveen *f* 73.50; door den heer L. E. Nieuwenhuizen te Oostgeest *f* 58.50; door den heer J. A. van der Spoel te Bolsward *f* 3.50; door den heer J. van Alphen te Hengelo, uit district Dalfsen *f* 30.75; door den heer G. Kuyper te Edam *f* 42.50; uit Gorinchem *f* 8.50; van den heer J. M. te A. *f* 10.25; door den heer J. Teygeler te Oldebroek *f* 49.50, uit Doornspijk *f* 26, uit Elburg *f* 16, uit Wezep *f* 10, samen *f* 101.50; door den heer J. C. Levendig te Dokkum *f* 79.50; door den heer J. W. van Eck te Loosduinen *f* 5. **Aan collecten:** door Ds. P. J. Hopman te Neerlangbroek *f* 8.50; door Ds. J. C. van Schelven te Dieren, bij een spreekbeurt te Beekbergen *f* 3.20½ **Aan schenkingen:** door den heer Jn. van Zanten te Zeist, van M. S. *f* 2; door den heer A. Brand, van de Jongelingsvereeniging te Dubbeldam *f* 1.15; door den heer K. van Loo, van de Zendingsvereeniging te Nieuwerbrug a/d Rijn *f* 7.50; van den heer C. V. te W. *f* 10; door den heer Salverda van de Jongelingsvereeniging te Makkum *f* 2; door den heer Pl. van A. van N. N. *f* 5; door den heer W. Kühler Wzn., van den heer A. F. W te A. *f* 25; gecollecteerd in school Planciusstraat *f* 0.50; door den heer M. Mooij te Amsterdam, van N. S. te Wijdenes *f* 5.

Voor de Medische Faculteit:

Door den heer Jb. van O. van N. N. *f* 10; door den heer W. Roodenburg van de Stuiversvereeniging »Eben-Haezer" te Vlaardingen *f* 7.

Voor het Hospitium:

Door den heer M. Mooy, van N. S, te Wijdenes *f* 5; door den heer W. Roodenburg van de Jongel.-vereen. »Ebenhaezer" te Vlaardingen *f* 7; van N. N. te L., een kist eetwaren.

Voor het Studiefonds:

Bij Prof. Dr. A. H. de Hartog ingekomen: door den heer M. Mooy van den heer N. S. te Wijdenes *f* 5; door Mej. Gr. Balder van de Jongedochtersvereen. te Broek op Langendijk *f* 10; door J. v. K. van de Halve-stuiversvereen. te Kollum, tweede storting, *f* 25; van P. W. W. (B.) *f* 2.50; door A. A te H. van N. N. *f* 2.50; door den heer W. R. te V. van de Jongelingsvereen. »Waarheid en vrede" *f* 7.

S. J. SEEFAT, *Penningmeester.*
Lijnbaansgracht 248.

SCHOTSCHE ZENDINGSKERK.
Zondagmorgen, 10 uur, F. W. A. KORFF.
Zondagavond, 6 uur, A. VAN OS.
Woensdagavond, 8 uur, Vergadering met de Proselieten.

Bij A. JONGBLOED te *Leeuwarden* verschijnt wekelijks

DE FRIESCHE KERKBODE.

Weekblad voor de Nederd. Gereform. Kerken in Friesland.

De abonnementsprijs bedraagt *f* **1.25 per jaar** *franco per post*, bij vooruitbetaling.
Advertentiën 5 cent per regel.

De »*FRIESCHE KERKBODE*" bevat de volgende rubrieken: Godsdienstoefeningen. Officieele mededeelingen, Stichtelijke lectuur, Reformatie der kerken, Uit de Friesche kerken, Uit den broederkring, Kerkelijke berichten, Advertentiën enz. enz.

Exemplaren ter kennismaking worden op aanvraag gaarne toegezonden.

Abonnementen worden te allen tijde *aangenomen* en de betaling wordt gerekend *van den datum der aangifte af tot het einde van den loopenden jaargang.* Men zende postwissel met opgave van *duidelijk adres* en bijvoeging »**Friesche Kerkbode**" aan **Leeuwarden**. **den uitgever A. JONGBLOED.**

Dienstneming voor Oost-Indië.

Nederlanders ontvangen bij het aangaan van eene militaire dienstverbintenis van ZES jaar een handgeld van

Drie Honderd Gulden.

Aanbrengpremie TIEN GULDEN.

MILICIENS in werkelijken dienst of met groot verlof kunnen voor den tijd van TWEE jaar gedetacheerd worden naar OOST-INDIE; premie

Twee Honderd Gulden,

Aanbrengpremie TIEN GULDEN,

bijaldien de Milicien met groot verlof afwezig was van zijn korps.

Het Departement van Koloniën en alle Burgemeesters geven GRATIS inlichtingen.

GEDRUKT TER KON. NEDERL. STOOMDRUKKERIJ, WARMOESSTRAAT 106, AMSTERDAM.